

ເພື່ອຮັບປະກັນທາງດ້ານສະບຽງອາຫານ ແລະ ໂພຊະນາການໃຫ້ແກ່ຊາວ
ກະສິກອນໃນເຂດບ້ານເປົ້າໝາຍຂອງໂຄງການກະສິກຳເພື່ອໂພຊະນາການ

ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້

ປື້ມຄູ່ມືສິ່ງເສີມເຕັກນິກ

ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງສຳລັບຊາວກະສິກອນ

ບ້ານໂພນໄຊ ເມືອງໄຊເສດຖາ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ສ ປປ ລາວ.
Phonexay village, Saysettha district, Vientiane Capital,
Lao PDR.

ໂທ: +856 20 416 556

Fax: +856 20 416 556

E-mail : ssfsn.project@gmail.com

ເວັບໄຊ້: www.afn.gov.la

ໂຄງການກະສິກຳ ເພື່ອໂພຊະນາການ

ມັງກອນ, 2019

ເອກະສານອ້າງອີງ

ກົມລ້ຽງສັດ ແລະ ການປະມົງ, ສະຖິຕິສັດລ້ຽງໃນ ສປປ ລາວ, 2017

ພອນປະເສີດ ເພັງສະຫວັນ ແລະ ອິງເກີ ເລດິນ (2003) ການລ້ຽງແບບຂອງຊາວ
ກະສິກອນຢູ່ ສປປ.ລາວ ແລະ ຄວາມສາມາດໃນການປັບປຸງອາຫານໂດຍການນຳໃຊ້
ຖົ່ວສະໄຕໂລ 184 ແລະ ຫຍ້າແກມບາ.

ໂສພາ ຊາຍຜາ ແລະ ອິງເກີ ເລດິນ (2005) ສຶກສາກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ຜິດອາຫານສັດ
ສຳລັບແບບ.

ພອນປະເສີດ ເພັງສະຫວັນ ແລະ ບຸນຖອງ ບົວຫອມ (2008) ການພັດທະນາການລ້ຽງ
ແບບຢູ່ ສປປ.ລາວ ທ່າແຮງ, ບັນຫາ ແລະ ວິທີການພັດທະນາເຕັກໂນໂລຊີຜິດອາຫານ
ສັດຮ່ວມກັບຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງແບບ.

ວັນທອງ ແພງວິຈິດ ແລະ ອິງເກີ ເລດິນ (2007) ການນຳໃຊ້ໃບມັນຕົ້ນແຫ້ງແຫ້ງເພື່ອ
ເປັນອາຫານເສີມໃຫ້ແກ່ການລ້ຽງແບບລາດໃນລະບົບການລ້ຽງແບບຂັງ.

Ruminant Production By Dr. Pattaraporn Tatsapong Production and Manage-
ment of Goat Agricultural Science, Agriculture Natural Resource and
Environment, Naresuan University

ລ້ຽງກໍເກີດມີຄວາມສົນໃຈຫລາຍ ແລະ ສະເໜີກູ້ຢືມເງິນຈາກທະນາຄານເພີ່ມຂຶ້ນ. ໂຄງການພັດທະນາຕ່າງໆ ກໍໄດ້ມີການຊຸກຍູ້ໃຫ້ແກ່ຄອບຄົວທຸກຍາກບໍ່ມີທຶນຊື້ ແຕ່ມີຈຸດປະສົງຢາກລ້ຽງແບ້ ຍ້ອນວ່າລາຄາແບ້ເພີ່ມສູງຂຶ້ນທຸກມື້ ແລະ ຕະຫລາດຈຳໜ່າຍແບ້ກໍສະດວກ ແລະ ມີຄວາມຕ້ອງການຫລາຍຂຶ້ນ. ສັງຄົມລາວເຮົາໃນປະຈຸບັນບໍ່ວ່າຢູ່ຕົວເມືອງ ຫລື ຢູ່ຊົນນະບົດແມ່ນມັກກິນຊີ້ນປະມານ 50 ກິໂລກຣາມຕໍ່ຄົນຕໍ່ປີ.

ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງຄອກ

ຂໍ້ແນະນຳ

ປື້ມຄູ່ມືນີ້ແມ່ນເຈດຕະນາເຮັດໃຫ້ການນຳໃຊ້ເຄື່ອງມືງ່າຍຂຶ້ນໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ນຳສະເໜີຈຸດປະສົງຂໍ້ມູນເບື້ອງຕົ້ນຂອງການນຳໃຊ້ປື້ມຄູ່ມື ກ່ຽວກັບການປັບຕົວທາງດ້ານເຕັກນິກ ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງຢູ່ໃນບ້ານເປົ້າໝາຍ ໂຄງການ ກະສິກຳເພື່ອ ໂພຊະນາການ ເຂດພາກເໜືອຂອງປະເທດລາວ.

ປື້ມຄູ່ມືດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກພັດທະນາ ແລະ ປັບປຸງໃຫ້ແທດເໝາະໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຂອງ ໂຄງການ ກະສິກຳເພື່ອ ໂພຊະນາການ ໂດຍມີການຮ່ວມມືກັບນັກວິຊາການສະເພາະດ້ານ ແລະ ພະນັກງານປະສານຂອງໂຄງການ NAFRI/DAEC ເພື່ອພັດທະນາມາເປັນເຄື່ອງມືໃຫ້ແກ່ພະນັກງານຂັ້ນແຂວງ, ເມືອງ ສາມາດຖ່າຍທອດໄປເຖິງຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງຊາວກະສິກອນໃນພື້ນທີ່ເປົ້າໝາຍໂຄງການ.

ຂຽນ ແລະ ຮຽບຮຽງໂດຍ:

ສິມຈັນ ຄຳພາວິງ ແລະ ບຸນຖາວອນ ກຸນນະວິງສາ

ອອກແບບ ແລະ ຈັດໜ້າໂດຍ:

ອຸໄລທຳ ລາຊະສິມມາ ແລະ ອານິງ ວິໄລວັນ

ຜູ້ກວດແກ້:

ສຸກສະຫວັນ ສີຫານຸວິງ ແລະ ທິງສະຫວັນ ແກ້ວມະນີ

ສາລະບານ

	ໜ້າ
ຂໍ້ແນະນຳ	3
ສາລະບານ	4
ຄຳນຳ	5
1. ບົດບາດ ແລະ ຄວາມໝາຍສຳຄັນໃນການລ້ຽງແບ້	6
2. ຜົນປະໂຫຍດທາງໂພຊະນາການ ແລະ ການສ້າງລາຍຮັບ	7
3. ບັນຫາໃນການລ້ຽງແບ້	7
4. ບາງຈຸດພິເສດຂອງແບ້ທີ່ຄວນຮູ້	9
5. ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງ (ການທອມ)	11
6. ເງື່ອນໄຂ ແລະ ຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດຂອງຊາວກະສິກອນ	30
7. ການປະເມີນທາງດ້ານການຕະຫລາດ	30
ເອກະສານອ້າງອີງ	31

6. ເງື່ອນໄຂ ແລະ ຄວາມຮູ້ຄວາມສາມາດຂອງຊາວກະສິກອນ

6.1 ຊາວກະສິກອນຕ້ອງມີຄວາມສະໝັກໃຈ

6.2 ພື້ນທີ່ ແລະ ແຫຼ່ງນໍ້າ

- ມີພື້ນທີ່ສຳລັບປູກຫຍ້າ, ຕັ້ງຄອກ ແລະ ໃກ້ແຫຼ່ງນໍ້າ
- ພື້ນທີ່ບໍ່ຫ່າງໄກຈາກບ້ານ ເພື່ອສະດວກໃນການລ້ຽງ ແລະ ການດູ ແລ ຮັກສາ

6.3 ແຮງງານ:

ຮູບແບບທີ່ນໍາສະເໜີຈະຕ້ອງມີແຮງງານ 1 ຄົນສຳລັບຕັດ ຫຍ້າ, ໃຫ້ນໍ້າ ແລະ ດູແລຮັກສາ

6.4 ເຄີຍມີປະສົບປະການ:

- ມີປະສົບການໃນການລ້ຽງແບ້
- ຈຳເປັນຈະຕ້ອງໄດ້ມີການຝຶກອົບຮົມໃຫ້ຊາວກະສິກອນໃນກຸ່ມບ້ານເປົ້າໝາຍຂອງໂຄງການ.

7. ການປະເມີນທາງດ້ານການຕະຫລາດ

ການບໍລິໂພກຊີ້ນແບ້ ໄດ້ມີທ່າອ່ຽງເພີ່ມຂຶ້ນໃນສັງຄົມບ້ານເຮົາ ແລະ ປະເທດອ້ອມຂ້າງ ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ລາຄາແບ້ໃນປັດຈຸບັນນັບມື້ເພີ່ມຂຶ້ນເລື້ອຍໆ ໃນ ແຕ່ລະມື້ນັບແຕ່ເໜືອເຖິງໃຕ້, ແຕ່ທັງພຽງຫາພູດອຍ; ພໍຄຳຈະພາກັນຊອກຊື້ແບ້ ເປັນຂະບວນ. ຍ້ອນແນວນັ້ນ ມັນເປັນສິ່ງຈູງໃຈໃຫ້ຊາວກະສິກອນຜູ້ທີ່ເຄີຍລ້ຽງ ແບ້ມາແລ້ວ ຢາກເພີ່ມຈຳນວນ ແລະ ຂະຫຍາຍເນື້ອທີ່ລ້ຽງອອກ, ຜູ້ທີ່ບໍ່ທັນໄດ້

- ຄວນເປັນແບ້ໝູ່ມຈະດີທີ່ສຸດ ເພາະແບ້ໝູ່ມຈະມີການຈະເລີນເຕີບໂຕໄວກວ່າ, ແບ້ອາຍຸປະມານ 1 ປີ ຈະໃຊ້ເວລາການລ້ຽງປະມານ 5-6 ເດືອນກໍ່ຈະໄດ້ນໍ້າໜັກທີ່ຕ້ອງການຂອງຕະຫລາດ.
- ຖ້າແບ້ອາຍຸແກ່ຫຼາຍການລ້ຽງທອມຈະບໍ່ມີປະສິດທິຜົນເທົ່າທີ່ຄວນ. ດັ່ງນັ້ນ ເຮົາຊື້ແບ້ເຂົ້າມາລ້ຽງທອມຄວນມີວິທີຄັດເລືອກ ໂດຍອາໃສການປະເມີນອາຍຸສັດດ້ວຍການເບິ່ງແຂ້ວດັ່ງນີ້:

ແຂ້ວນໍ້ານິມອາຍຸບໍ່ເກີນ 1 ປີ

ແຂ້ວແທ້ 1 ຄູ່ ອາຍຸປະມານ 13-15

ແຂ້ວແທ້ 2 ຄູ່ ອາຍຸປະມານ 18-21 ເດືອນ

ແຂ້ວແທ້ 3 ຄູ່ ອາຍຸປະມານ 22-26 ເດືອນ

ແຂ້ວແທ້ຄົບທັງ 4 ຄູ່ ອາຍຸປະມານ 27-32 ເດືອນ

ຄຳນຳ

ປື້ມຄູ່ມືເຫລົ່ານີ້ ຈັດພິມຂຶ້ນເພື່ອເປັນເຄື່ອງມືທາງດ້ານວິຊາການໃນການນຳໄປຈັດຕັ້ງປະຕິບັດການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງ ໂດຍສະເພາະໃນເງື່ອນໄຂປະຈຸບັນ ພື້ນທີ່ການລ້ຽງສັດມີຂອບເຂດຈຳກັດ ແລະ ນັບມື້ນັບໜ້ອຍລົງ ແຕ່ກົງກັນຂ້າມ ຄວາມຮຽກຮ້ອງຕ້ອງການດ້ານການຜະລິດ ແລະ ສັງຄົມພັດເພີ່ມຂຶ້ນ. ການລ້ຽງສັດແບບປ່ອຍຊະຊາຍຕາມບ້ານ, ຕາມປ່າຄືໄລຍະຜ່ານມາ ແມ່ນພົບກັບບັນຫາ ແລະ ຄວາມຫຍຸ້ງຍາກຫຼາຍອັນ ເຊັ່ນ ແບ້ລົບກວນຜົນລະປູກ, ລົບກວນສັງຄົມ, ເກີດມີການສູນເສຍຍ້ອນຄົນລັກ. ນອກຈາກນັ້ນການລ້ຽງສັດແບບປ່ອຍຍັງ ຕ້ອງໄດ້ໃຊ້ແຮງງານຫຼາຍ ເພາະສັດໄປຫາກິນໄກເກີນຂອບເຂດ, ສັດຂາດອາຫານ, ສັດບໍ່ຕຸ້ຍ ແລະ ມັກເກີດພະຍາດ, ສັດຕາຍ ແລະ ຂາຍບໍ່ໄດ້ລາຄາດີ ຊຶ່ງເປັນການບໍ່ຄຸ້ມຄ່າຕໍ່ການລົງທຶນ ບໍ່ສາມາດລ້ຽງເພື່ອຜະລິດເປັນສິນຄ້າໄດ້.

ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງໝາຍຄວາມວ່າ ແບ້ຈະຕ້ອງຢູ່ໃນຄອກ ແລະ ພື້ນທີ່ຂອບເຂດໄດ້ກຳນົດໄວ້, ມີຮົ່ວອ້ອມຮອບ ສັດບໍ່ສາມາດອອກໄປທາງນອກໄດ້, ມີການປູກຫຍ້າ ແລະ ກ່ຽວຫຍ້າໃຫ້ກິນຕາມຄວາມຕ້ອງການຂອງສັດ, ໃຫ້ກ້ອນແຮ່ທາດ, ຂ້າແມ່ທ້ອງ, ມີນໍ້າສະອາດໃຫ້ກິນຕະລອດເວລາ ແລະ ສັກຢາປ້ອງກັນພະຍາດລະບາດທີ່ມັກເກີດຂຶ້ນ.

ປື້ມຄູ່ມືສະບັບນີ້ແມ່ນໄດ້ຄັດຈ້ອນເອົາບົດຮຽນຈາກການຄົ້ນຄວ້າທົດລອງຂອງສູນຄົ້ນຄວ້າການລ້ຽງສັດ, ສະຖາບັນຄົ້ນຄວ້າກະສິກຳ, ປ່າໄມ້ ແລະ ພັດທະນາຊຸມນະບົດ, ຕຳລາຕ່າງໆ ແລະ ປະສົບປະການຕົວຈິງ ຊຶ່ງບົດຮຽນເຫຼົ່ານີ້ຈະເປັນຂໍ້ມູນທີ່ເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ບັນດານັກວິຊາການ, ນັກສຶກສາ ແລະ ຊາວກະສິກອນຜູ້ລ້ຽງ ສາມາດເອົາໄປນຳໃຊ້ເຂົ້າໃນການປະຕິບັດວຽກງານຕົວຈິງໃນການປະກອບອາຊີບເສີມ ຫຼື ອາຊີບຫຼັກໃນການລ້ຽງແບ້.

1. ບົດບາດ ແລະ ຄວາມໝາຍສໍາຄັນໃນການລ້ຽງແບ້

ປະຊາຊົນລາວມີມູນເຊື້ອການລ້ຽງແບ້ມາແຕ່ດົນນານແລ້ວແບ້ເປັນສັດທີ່ລ້ຽງງ່າຍ ສາມາດປັບໂຕເຂົ້າກັບສະພາບແວດລ້ອມໄດ້ດີ ໂດຍສະເພາະແມ່ນແບ້ລາດທີ່ມີຄວາມທົນທານຕໍ່ສະພາບອາກາດແຫ້ງແລ້ງ ແລະ ຮ້ອນໄດ້ດີ ເໝາະສົມກັບຄອບຄົວຊາວກະສິກອນຜູ້ທີ່ມີລາຍຮັບຕໍ່າ ເພາະແບ້ເປັນສັດທີ່ລ້ຽງງ່າຍ, ຕ້ອງການພື້ນທີ່ບໍ່ຫຼາຍ, ມີການລົງທຶນໜ້ອຍຖ້າສົມທຽບໃສ່ການລ້ຽງງົວ, ແບ້ມີການແຜ່ພັນໄວ ແລະ ໃຫ້ຜົນຜະລິດໄວກວ່າຖ້າລ້ຽງດ້ວຍຄວາມເອົາໃຈໃສ່ ແລະ ຖືກຕ້ອງຕາມຫຼັກວິຊາການ, ຫຼືໜຶ່ງແບ້ແມ່ຈະໃຫ້ລູກປະມານ 1,5-1,7 ຄັ້ງ/ປີ ແລະ ຄັ້ງໜຶ່ງໃຫ້ລູກປະມານ 1,6-1,8 ໂຕ/ຄັ້ງ (ຂຶ້ນກັບການຈັດການທີ່ດີ). ປະຈຸບັນສັງຄົມມີຄວາມຕ້ອງການບໍລິໂພກຊີ້ນແບ້ ແລະ ນົມແບ້ແມ່ນສູງ ມີຕະຫລາດດີ ແລະ ໜັ້ນຄົງ ທັງພາຍໃນ ແລະ ບັນດາປະເທດໃກ້ຄຽງ.

ການລ້ຽງແບ້ໃນ ສປປ ລາວ ໃນເມື່ອກ່ອນມີການຂະຫຍາຍຕົວຊ້າ ຊຶ່ງອີງຕາມສະຖິຕິສັດລ້ຽງ ຂອງກົມລ້ຽງສັດ ແລະ ການປະມົງ (2008) ໃນທົ່ວປະເທດມີຈໍານວນແບ້ປະມານ 304.000 ໂຕ, ແຕ່ໃນຊຸມປີຜ່ານມາການລ້ຽງແບ້ມີການຂະຫຍາຍຕົວດີສົມຄວນເຊັ່ນໃນປີ 2014 ມີ 480.300 ໂຕ, ປີ 2015 ມີ 532.900 ໂຕ, ປີ 2016 ມີ 559.650 ໂຕ (ກົມລ້ຽງສັດ ແລະ ການປະມົງ, 2017) ຊຶ່ງເປັນການປະກອບສ່ວນສ້າງເສດຖະກິດສັງຄົມໂດຍສະເພາະຢູ່ເຂດພູດອຍໃຫ້ຫຼຸດພື້ນຄວາມທຸກຍາກເທື່ອລະກ້າວ. ນອກຈາກນັ້ນຂີ້ແບ້ຍັງສາມາດນໍາໃຊ້ເປັນຝຸນຄອກໄດ້ດີ ເພາະຂີ້ແບ້ບັນຈຸບັນດາທາດອາຫານສໍາຄັນທີ່ພືດຕ້ອງການດັ່ງນີ້:

ຝຸນຄອກ	ທາດໄນໂຕຼເຈນ (N, %)	ທາດໂຟສຟໍຣັສ (P, %)	ທາດໂປຕາດຊຽມ (K, %)
ຂີ້, ຢຽວ	15	15	3

ໃຫ້ແຍກໂຕທີ່ເປັນແລ້ວອອກປິ່ນປົວ ໂດຍນໍາໃຊ້ວິຕາມິນບີ 12 ໃນອັດຕາ 2 ບ່ວງແກງລະລາຍໃນນໍ້າສະອາດຖອກໃສ່ປາກໃຫ້ກິນທຸກມື້ຈົນຫາຍດີ.

ການປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ເກີດພະຍາດດັ່ງກ່າວ ໃຫ້ໃຊ້ວິຕາມິນບີ 12 ໃນອັດຕາ 1/2 ບ່ວງແກງລະລາຍໃນນໍ້າສະອາດໃຫ້ແບ້ກິນທຸກມື້ໂດຍສະເພາະຊ່ວງລະດູມັກເກີດ.

ວິທີຈັບແບ້ທີ່ຖືກຕ້ອງ

5.9 ການຄັດເລືອກແບ້ເພື່ອເຂົ້າມາລ້ຽງຂັງທອມ

5.9.1 ແນວພັນ:

ແບ້ລາດເໝາະສົມກັບຄອບຄົວຊາວກະສິກອນ ຜູ້ທີ່ມີລາຍຮັບຕໍ່າ ເພາະແບ້ເປັນສັດທີ່ລ້ຽງງ່າຍ, ຕ້ອງການພື້ນທີ່ບໍ່ຫຼາຍ, ມີການລົງທຶນໜ້ອຍຖ້າສົມທຽບໃສ່ການລ້ຽງງົວ, ແບ້ມີການແຜ່ພັນໄດ້ໄວກວ່າງົວ. ແບ້ເປັນສັດທີ່ລ້ຽງງ່າຍ ສາມາດປັບໂຕເຂົ້າກັບສະພາບແວດລ້ອມໄດ້ດີ ໂດຍສະເພາະມີຄວາມທົນທານຕໍ່ສະພາບອາກາດແຫ້ງແລ້ງ ແລະ ຮ້ອນໄດ້ດີ, ສັງຄົມມີຄວາມຕ້ອງການບໍລິໂພກຊີ້ນແບ້ແມ່ນສູງ, ມີຕະຫລາດດີ ແລະ ໜັ້ນຄົງ ທັງພາຍໃນ ແລະ ພາຍນອກ, ສາມາດລ້ຽງເປັນອາຊີບໄດ້ ເໝາະສົມກັບຊາວກະສິກອນເຂດຊົນນະບົດ, ພູດອຍ ທີ່ມີພື້ນທີ່ຈໍາກັດ ແລະ ຄ່ອຍຊົນສູງ ແຕ່ກໍຍັງມີບາງຈຸດສາມາດປຸກຫຍ້າໄດ້ ຊຶ່ງເປັນເງື່ອນໄຂທີ່ດີໃນການແກ້ໄຂຄວາມທຸກຈົນ ແລະ ປັບປຸງຊີວິດການເປັນຢູ່ໃຫ້ດີຂຶ້ນ.

- ຂ້າເຊື່ອດ້ວຍປຸນຂາວຕາມບໍລິເວນພື້ນຄອກ ແລະ ອ້ອມຄອກສັດທຸກຄັ້ງ ເມື່ອມີສັດເຈັບຫຼືຕາຍ.
- ເອົາໃຈໃສ່ປັດໃຈຕ່າງໆເປັນແຫຼ່ງສະສົມ ແລະ ແຜ່ຂະຫຍາຍຂອງເຊື້ອບິດເຊັ່ນ (ຄອກບໍ່ສະອາດ, ນ້ຳບໍ່ສະອາດ, ມີຄວາມຊຸ່ມສູງ, ຄອກແອອັດ, ອາຫານບໍ່ສະອາດ ຫຼື ບໍ່ຽນອາຫານ)
- ປ່ອຍໝູນວຽນໃນລັອກຫຍ້າ.
- ຢ່າປ່ອຍສັດເລັ່ມຫຍ້າທີ່ປຽກຊຸ່ມ.

ການປິ່ນປົວແບບປ່ອຍທີ່ເຈັບທ້ອງ ຫຼື ຖອກທ້ອງ

ວັດຖຸ:

- ເກືອ 2 ບ່ວງກາເຟ (1 ບ່ວງກາເຟ=5 ຊີຊີ)
- ນ້ຳຕານຊາຍ 8 ບ່ວງກາເຟ
- ນ້ຳອຸ່ນສະອາດ 4,5 ລິດ (1 ກະລອນ)
- ແບັງນິວ 1 ບ່ວງກາເຟ

ວິທີການ:

- ນຳສ່ວນທັງໝົດທີ່ກຽມໄວ້ມາປະສົມເຂົ້າກັນ ແລະ ຄົນໃຫ້ລະອຽດ.
- ໃຫ້ນຳມາໃຫ້ແບບທີ່ມີອາການເຈັບທ້ອງກົນປະມານ 3 ມື້ຕິດຕໍ່ກັນ, ມື້ທຳອິດໃຫ້ກົນຫຼາຍປະມານ 1 ລິດ ແລ້ວມື້ທີ 2 ແລະ 3 ສັງເກດເຫັນອາການດີຂຶ້ນກໍ່ຄ່ອຍຫຼຸດລົງ ແລະ ຫຼຸດລົງເລື້ອຍໆຈົນດີປົກກະຕິ.

ການປິ່ນປົວພະຍາດແບບຄໍແຂງ

ພະຍາດຄໍແຂງມັກເກີດຂຶ້ນໃນຊ່ວງເຂົ້າສູ່ລະດູຮ້ອນ, ຜູ້ລ້ຽງແບບອາດສັງ ເກດເຫັນອາການຜິດປົກກະຕິຄື ມີລັກສະນະການຢ່າງແຂງໆ ຫາຍໃຈຫອບເມື່ອກະໂດດ ສະນັ້ນເວລາເຮົາປ່ອຍແບບອອກໄປ ຫຼື ເວລາແບບມາກັບ ມາເຂົ້າຄອກຄວນສັງເກດໃຫ້ດີ ວ່າມີອາການຜິດປົກກະຕິບໍ່ ຖ້າມີໂຕໃດມີ ອາການຜິດປົກກະຕິກໍ່ຄວນແຍກໄວ້ເພື່ອປິ່ນປົວ.

2. ຜົນປະໂຫຍດທາງໂພຊະນາການ ຫລື ສ້າງລາຍຮັບ

2.1 ດ້ານໂພຊະນາການ

ຊີ້ນແບບມີລົດຊາດດີ ເປັນແຫຼ່ງທາດຊີ້ນທີ່ດີ, ເຂົ້າເຈົ້າຈະບໍລິໂພກຊີ້ນໃນຍາມມີບຸນປະເພນີ, ມີງານຕ່າງໆ ແຕ່ສ່ວນຫຼາຍແລ້ວເຂົາເຈົ້າຈະ ລ້ຽງໄວ້ເພື່ອຈຳໜ່າຍສິ່ງຮ້ານອາຫານ ຫລື ຂາຍໃຫ້ຄົນອື່ນໄປລ້ຽງ.

2.2 ດ້ານລາຍຮັບ

ແບບຂາຍໄດ້ລາຄາດີ ຕະຫລາດຂ້ອນຂ້າງມີຄວາມໝັ້ນຄົງ ສາມາດຂາຍໄດ້ໃນຕະຫລາດທ້ອງຖິ່ນ ແລະ ທົ່ວໄປ, ມັນເປັນການອອມຊັບເພື່ອເປັນທຶນຮອນໃຫ້ລູກໄດ້ເຂົ້າໂຮງຮຽນ, ເວລາເຈັບເປັນ, ການຈັບຈ່າຍໃຊ້ສອຍ ອື່ນໆໃນຄອບຄົວ. ແຕ່ເຖິງແນວໃດກໍ່ຕາມການລ້ຽງແບບຂອງຊາວກະສິກອນເຂດພູດອຍໄລຍະຜ່ານມາຍັງບໍ່ທັນລ້ຽງແບບຜະລິດເປັນສິນຄ້າ ຍັງລ້ຽງຕາມປະເພນີທີ່ເຄີຍລ້ຽງມາ, ຄອບຄົວໜຶ່ງລ້ຽງແບບ 2-3 ແມ່ ແລະ ລ້ຽງປ່ອຍຕາມທຳມະຊາດ.

3. ບັນຫາໃນການລ້ຽງແບບ

ການລ້ຽງແບບຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບການພັດທະນາຢ່າງກວ້າງຂວາງ ເມື່ອສົມທຽບກັບສັດປະເພດອື່ນເຊັ່ນ ງົວ ແລະ ຄວາຍ ຊຶ່ງເປັນການລ້ຽງແບບປະປ່ອຍຕາມທຳມະຊາດ ຫຼື ຕາມປ່າ. ແຫລ່ງອາຫານຕົ້ນຕໍ ສຳລັບການລ້ຽງໃນລະບົບດັ່ງກ່າວແມ່ນປະເພດຫຍ້າ, ໃບໄມ້, ຖິ່ນທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນ ທຳມະຊາດຕາມລະດູການ.

ບັນຫາທີ 1:

ການຂາດແຄນອາຫານຊຶ່ງລວມທັງດ້ານປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບ, ຂາດການຈັດການທີ່ດີ, ເນື້ອທີ່ການລ້ຽງສັດຫລຸດລົງ ໄດ້ສົ່ງຜົນກະທົບໂດຍກົງຕໍ່ເນື້ອທີ່ການລ້ຽງແບບ, ສັດໄປຫາກິນໄກ, ທຳລາຍຜົນລະປຸກ ມີຄວາມສ່ຽງໃນການເສຍຫາຍ, ສັດສູນເສຍພະລັງງານຫຼາຍ, ສັດຈ່ອຍ ແລະ ຂາດອາຫານ, ສັດນານໃຫຍ່ ແລະ ໃຫ້ຜົນຜະລິດຊ້າ, ສັດບໍ່ແຂງແຮງ ແລະ ຕິດເຊື້ອພະຍາດໄດ້ງ່າຍ.

ບັນຫາທີ 2:

ການລະບາດຂອງພະຍາດ: ເຖິງວ່າການລ້ຽງແບ່ງຈະງ່າຍ ແຕ່ກໍ່ມີຫຼາຍພະຍາດທີ່ເຮັດໃຫ້ແບ່ງຕາຍກະທັນຫັນ ໂດຍບໍ່ທັນສະແດງອາການອອກມາ, ມີຫຼາຍພະຍາດມີການແຜ່ລະບາດໄວເຊັ່ນ: ປາກເປື້ອຍແບ້, ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ, ນອກນັ້ນຍັງມີພະຍາດເຈັບຕາ ແລະ ປອດບວມ ກໍ່ສາມາດຕິດຕໍ່ໄດ້ໄວ. ພະຍາດກາຝາກພາຍໃນ: ພະຍາດແມ່ທ້ອງ, ພະຍາດທ້ອງບົດ (ກົກຊິດີໂອຊິສ) ຊຶ່ງລ້ວນແລ້ວແຕ່ສ້າງຄວາມເສຍຫາຍໃຫ້ແກ່ຂະບວນການຜະລິດແບ້ຂອງຊາວກະສິກອນ.

ແບ້ທີ່ຕິດເຊື້ອພະຍາດຈະເຫງົາ ແລະ ຕາຍ

ບັນຫາທີ 3:

ລະບົບຄອກສັດ: ຊາວກະສິກອນສ່ວນຫຼາຍຍັງຖືເປົາໃນການສ້າງຄອກສັດ, ຄອກສັດເປື້ອນ ມີຄວາມຊຸ່ມສູງ, ເປັນແຫຼ່ງສະສົມເຊື້ອພະຍາດ ເປັນຕົ້ນ ແມ່ນຈຳພວກແມ່ທ້ອງ ແລະ ແມ່ກາຝາກຊະນິດຕ່າງໆ, ສັດມີຄວາມສ່ຽງສູງຕໍ່ການຕິດເຊື້ອພະຍາດໄດ້ງ່າຍ, ນ້ຳຢຽວ ແລະ ຂີ້ສັດຈະສົ່ງກິ່ນອາຍອຳໂມຍັກ ຊຶ່ງເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ສຸຂະພາບແບ້. ສະນັ້ນຄວນຕັ້ງຄອກໃຫ້ສູງຈາກພື້ນດິນປະມານ 80-100 ຊັງຕີແມັດ ເພື່ອໃຫ້ອາກາດໂລ່ງດີ ແລະ ອານາໄມຄອກໄດ້ງ່າຍ, ຄອກຕ້ອງຮັບປະກັນໃຫ້ມີຄວາມອົບອຸ່ນໃນຍາມໜາວ, ກັນຝົນໄດ້ດີ ຮັບປະກັນບໍ່ໃຫ້ມີຄວາມປຽກຊຸ່ມຕາມບໍລິເວນຄອກ, ມີຮາງສຳລັບໃສ່ອາຫານ ແລະ ມີນ້ຳສະອາດໃຫ້ກິນບໍ່ຂາດ.

ອາການຂອງພະຍາດ

- ຈະມັກເກີດກັບແບ້ນ້ອຍ ອາຍຸ 1-4 ເດືອນ ເພາະວ່າໃນຊ່ວງນີ້ແບ້ນ້ອຍຈະມັກຕິດເຊື້ອໄດ້ງ່າຍ ແລະ ຮຸນແຮງ ຊຶ່ງສ້າງຄວາມເສຍຫາຍເປັນຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ.
- ແບ້ຈະມີອາການເຈັບທ້ອງ ເປັນຈຳນວນຫຼາຍໂຕຜ່ອມກັນ ຊຶ່ງສະແດງອາການອາຈິມເປັນມຸກແກມເລືອດ, ຂີ້ແຫຼວ, ສັດເປື້ອອາຫານ, ຂາດນ້ຳ, ບໍ່ມີແຮງ, ຂົນຫຍາບແຫ້ງ ແລະ ອາດຕາຍໄດ້.
- ຖ້າກໍລະນີເປັນຊ້ຳເຮື້ອ ສັດຈະມີນ້ຳໜັກຫຼຸດລົງ ແລະ ອາການເຈັບ ທ້ອງແກ່ຍາວເປັນເວລານານ.
- ອາດໃຊ້ເວລາດົນໃນການປິ່ນປົວ ແລະ ໃນກໍລະນີຊ້ຳເຮື້ອນີ້ສັດຈະມີການຈະເລີນເຕີບໂຕຊ້າ.

ວິທີການປິ່ນປົວດັ່ງນີ້:

- ໃສ່ນ້ຳເກືອ ຖ້າກໍລະນີເປັນໜັກ+ໃຫ້ຢາຕ້ານເຊື້ອ
- ເລືອກໃຊ້ຢາຕ້ານເຊື້ອກຸ່ມຊຸນຟາຂ້າເຊື້ອບົດເຊັ່ນ:
  - Sulfadimethazone 75 mg/kg 4-5 ວັນ
  - Sulfamethazine 1.1-2.2 mg/kg 4-5 ວັນ
  - Nitrofurazone 10-20 mg/kg 5-7 ວັນ
  - Amprolium 10-20 mg/kg 5-7 ວັນ
  - Toltrazuril 20 mg/kg only dose

ການຄວບຄຸມ ແລະ ປ້ອງກັນພະຍາດ

- ແບ້ທີ່ເປັນພະຍາດບົດນີ້ແລ້ວບໍ່ຕາຍ ຈະຫາຍດີເປັນປົກກະຕິ ແຕ່ມັນຈະໂຕແຜ່ເຊື້ອທີ່ສຳຄັນ.
- ດັ່ງນັ້ນຖ້າໂຕໃດເປັນພະຍາດນີ້ຄວນແຍກອອກທັນທີ ຈະຊ່ວຍຫຼຸດຜ່ອນການແຜ່ເຊື້ອ.
- ຖ້າມີການລະບາດພະຍາດນີ້ເກີດຂຶ້ນຄວນໄດ້ແຍກຄອກ.
- ເຂັ້ມງວດຄວາມສະອາດ ຫຼື ການເປີະເປື້ອນອາຈິມຕາມບໍລິເວນຄອກ ເພື່ອຫຼີກເວັ້ນເຊື້ອພະຍາດປິ່ນເປື້ອນໄປໃນນ້ຳ ແລະ ອາຫານ.

5.8.3 ພະຍາດທ້ອງບິດ (coccidiosis)

ສາຍເຫດ:

- ເກີດຈາກເຊື້ອປະໂຣໂຕຊິວ Eimeria.
- ເຊື້ອບິດ (coccidian) ກໍ່ໃຫ້ເກີດມີອາການທ້ອງເສຍເປັນປະຈຳກັບແບ້ , ແກະ ໂດຍສະເພາະສັດອາຍຸນ້ອຍຈະຕິດເຊື້ອນີ້ໄດ້ງ່າຍ ແລະ ມີລັກສະນະຮຸນແຮງ, ເປີເຊັນການຕາຍສູງ.
- ມັກຈະພົບໃນເວລາທີ່ມີຄວາມຄຽດ ເຊັ່ນການປ່ຽນແປງດ້ານອາຫານ, ດິນຝ້າອາກາດ, ສະຖານທີ່ລ້ຽງ, ເວລາຖືພາ, ເວລາແບ້ຢ່ານົມໃໝ່.
- ເຊື້ອພະຍາດນີ້ຈະອາໄສອຸນຫະພູມທີ່ເໝາະສົມ ແລະ ມີຄວາມຊຸ່ມສູງ ໄລຍະ oocyst ເປັນໄລຍະທີ່ສາມາດຕິດຕໍ່ຂອງເຊື້ອບິດ ແລະ ມັນສາມາດຢູ່ໄດ້ໃນອຸນຫະພູມທີ່ແຕກຕ່າງກັນໄດ້ເປັນປີ (ຄອກບໍ່ສະອາດ, ນ້ຳບໍ່ສະອາດ, ມີຄວາມຊຸ່ມສູງ, ຄອກແອອັດ, ອາຫານບໍ່ສະອາດ ຫຼື ປ່ຽນອາຫານ).

4. ບາງຈຸດພິເສດຂອງແບ້ທີ່ຄວນຮູ້

4.1 ພຶດຕິກຳປົກກະຕິຂອງແບ້

- ໃຊ້ເວລາກິນອາຫານ 30%, ຄ່ຽວເອື້ອງ 12%, ຢ່າງ 12%, ພັກຜ່ອນ 46%.
- ເລືອກກິນໃບໄມ້ຝຸ່ມ 72% , ກິນຫຍ້າ 28%.
- ຂັງຈະກິນນ້ຳ 0,6-1,0 ລິດ , ປ່ອຍຈະກິນນ້ຳ 2 ລິດ ແລະ ເດີນໄປໄກ 6-8 km/ວັນ
- ສາມາດຢືນສອງຕົນຫລັງ (ຍັງແຍ້) ກິນອາຫານຢູ່ປ່ອນສູງ.
- ອາຈົມເປັນກ້ອນສີດຳ, ກິນບໍ່ເໝັນ, ມື້ໜຶ່ງຈະຖ່າຍ ຊຶ່ງມີນ້ຳໜັກປະມານ 4-5% ຂອງນ້ຳໜັກໂຕ.

4.2 ດ້ານການຂະຫຍາຍພັນ

- ແບ້ລາດຈະປະສົມພັນໄວ ແຕ່ແບ້ແມ່ຄວນໃຫ້ປະສົມພັນເມື່ອອາຍຸ 5-6 ເດືອນ.
- ແບ້ແມ່ຖືພາ 5 ເດືອນ
- ແບ້ແມ່ຈະໃຫ້ລູກ 1,7 ຄັ້ງຕໍ່ປີ
- ແຕ່ລະຄັ້ງໃຫ້ລູກແຝດ 1,8 ໂຕ ຫຼື ປະມານ 3 ໂຕຕໍ່ປີ.

ລະບົບການລ້ຽງແບ້ແບບປ່ອຍຂອງຊາວກະສິກອນ

4.3 ເປັນຫຍັງຈຶ່ງລ້ຽງແບບຂັງ?

ປະເທດລາວມີເນື້ອທີ່ທົ່ງຫຍ້າລ້ຽງສັດປະມານ 7 ຫາ 8 ລ້ານ ເຮັກຕາ ຊຶ່ງເປັນທ່າແຮງສໍາລັບການພັດທະນາດ້ານການລ້ຽງສັດ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ນການລ້ຽງງົວ ແລະ ແບ້ (ບຸນຖອງ ບົວຫອມ 1994). ເນື້ອທີ່ດັ່ງກ່າວ ເປັນ ທ່າແຮງທໍາມະຊາດທີ່ເອື້ອອໍານວຍໃຫ້ການລ້ຽງສັດ ໂດຍສະເພາະງົວ, ຄວາຍ ແລະ ແບ້. ແຕ່ໃນປະຈຸບັນເນື້ອທີ່ດັ່ງກ່າວໄດ້ຫຼຸດລົງຢ່າງໄວວາຍ້ອນຂະບວນການ ປຸກພືດກະສິກໍາ, ພືດອຸດສາຫະກໍາ ແລະ ການພັດທະນາສັງຄົມ, ສັດຂາດແຄນ ອາຫານຊຶ່ງລວມທັງດ້ານປະລິມານ ແລະ ຄຸນນະພາບ, ຂາດການຈັດການທີ່ດີ ບວກໃສ່ກັບການລະບາດຂອງພະຍາດ ສິ່ງຜົນກະທົບໂດຍກົງຕໍ່ຜົນຜະລິດຂອງ ສັດ.

- ສັດຫາກິນໄກເກີນຂອບເຂດ, ສູນເສຍພະລັງງານຫຼາຍ, ສັດຈ່ອຍ ແລະ ມີ ຄວາມສ່ຽງໃນການສູນເສຍຍ້ອນຄົນລັກ.
- ສັດກິນອາຫານບໍ່ພຽງພໍ, ຈ່ອຍ, ສຸຂະພາບບໍ່ແຂງແຮງ ຊຶ່ງເປັນໂອກາດ ຕິດເຊື້ອພະຍາດໄດ້ງ່າຍ.
- ໃຫ້ຜົນຜະລິດຊ້າ (ນານໃຫຍ່, ການຈະເລີນພັນບໍ່ດີ, ສັດຈ່ອຍ ແລະ ຕາຍ) ຊຶ່ງທັງໝົດສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ລາຍຮັບຂອງຊາວກະສິກອນໂດຍກົງ, ການ ລ້ຽງຂອງຊາວກະສິກອນບໍ່ມີປະສິດທິຜົນ.

ການປິ່ນປົວ

- ໄທແບນດາໂຊນ (Thiabendazole) ໃຫ້ກິນ 50 ມິນລິກຼາມຕໍ່ນໍ້າ ໜັກໂຕ 1 ກິໂລ.
- ເມແບນດາໂຊນ (Mebendazole) ໃຫ້ກິນ 1,5 ມິນລິກຼາມຕໍ່ນໍ້າ ໜັກໂຕ 1 ກິໂລ.
- ໄອເວີແມັກຕິນ (Ivermectin) ສັກກ້ອງຫລືບໜັງ 0,2 ຊິຊີ ຕໍ່ນໍ້າໜັກ ໂຕ 10 ກິໂລ.
- ປິເປຣາຊິນ (Piperazin) ໃຫ້ກິນ 200 -250 ມິນລິກຼາມຕໍ່ນໍ້າໜັກໂຕ 1 ກິໂລ.

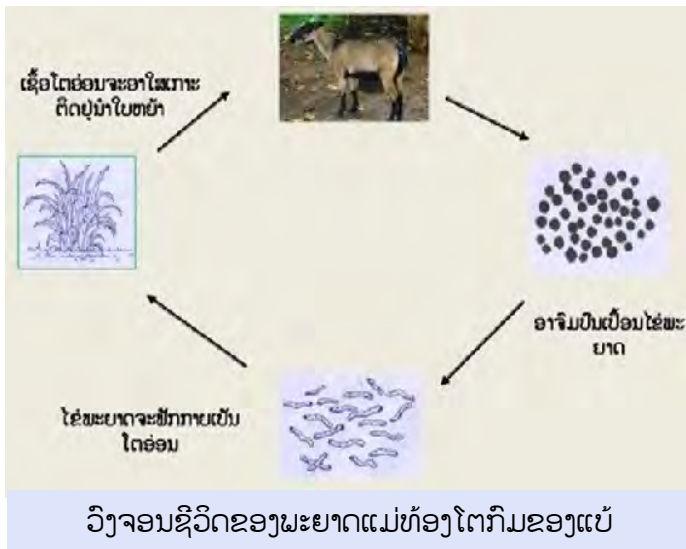
ການປ້ອງກັນ

- ຄວນຂ້າແມ່ທ້ອງໃຫ້ຜູງແບ້ ຢ່າງໜ້ອຍ 2 ຄັ້ງ/ປີເພື່ອຄວບຄຸມພະຍາດແມ່ ທ້ອງໃຫ້ແບ້.
- ຄວນຂ້າແມ່ທ້ອງໃຫ້ແບ້ນ້ອຍຢ່ານິມອາຍຸ 3 ເດືອນ.
- ການລ້ຽງແບ້ແບບປ່ອຍໃນທົ່ງຫຍ້າ ມີຄວາມສ່ຽງໃນການຕິດພະຍາດແມ່ ທ້ອງສູງ ສະນັ້ນຕ້ອງໄດ້ຂ້າແມ່ທ້ອງຢ່າງໜ້ອຍ 2 ຄັ້ງ/ປີ.
- ແບ້ທີ່ລ້ຽງແບບກັກຂັງຈະມີໂອກາດຕິດພະຍາດນີ້ມີໜ້ອຍກວ່າ.
ພະຍາດໂຕກົມມີຫຼາຍຊະນິດ ແລະ ມີຄວາມຮ້າຍແຮງຕ່າງກັນ ແຕ່ມີ ຊະນິດໜຶ່ງ ທີ່ເປັນອັນຕະລາຍທີ່ສຸດສໍາລັບແບ້ ບາງຄັ້ງອາດເຮັດໃຫ້ຕາຍ ໄດ້ກະທັນຫັນໂດຍບໍ່ທັນສະແດງອາການຄື: Barber's pole worm (Haemonchus contortus) ມັນອາໄສຢູ່ກະເພາະ 30 ກິບ (ກະເພາະ ແທ້) ການຮັກສາບໍ່ໄດ້ຮັບຜົນເທົ່າໃດ ມີແຕ່ການປ້ອງກັນເປັນສໍາຄັນຄືຂ້າ ແມ່ທ້ອງເປັນປະຈໍາດ້ວຍ ໄອເວີແມັກ, ເລີວາມີໂຊນ, ກລໍຊັງແຕນ.

5.8.2 ພະຍາດໂຕກົມ (Ascariosis)

ສາຍເຫດ

- ເກີດຈາກພະຍາດໂຕກົມ ມີລັກສະນະຄ້າຍກັບຂໍ້ກະເດືອນທີ່ມີຊື່ວ່າ *Toxocara vitulorum* ອາໄສຢູ່ໃນລຳໄສ້ນ້ອຍຂອງງົວ, ຄວາຍ, ແກະ, ແບ້.
- ມັກເກີດຂຶ້ນກັບສັດທີ່ມີອາຍຸອ່ອນ ແລະ ເປັນອັນຕະລາຍ, ສັດທີ່ໃຫຍ່ແລ້ວຈະບໍ່ຮ້າຍແຮງ ແຕ່ຈະເຮັດໃຫ້ສັດນັ້ນຈ່ອຍຜອມ ແລະ ບໍ່ແຂງແຮງ.
- ພະຍາດນີ້ສາມາດຕິດຕໍ່ໃສ່ລູກນ້ອຍຢູ່ໃນທ້ອງແມ່ ໂດຍຜ່ານທາງສາຍແຮ່ ແລະ ຜ່ານທາງນ້ຳນົມແມ່.
- ນອກຈາກນັ້ນແລ້ວພະຍາດນີ້ຍັງສາມາດຕິດຕໍ່ໄດ້ທາງອາຫານ, ຫຍ້າທີ່ປົນເປື້ອນໄຂ່ພະຍາດນີ້.

5. ການລ້ຽງແບ້ແບບຂັງ (ການທອມ)

5.1 ຄອກສັດ

5.1.1 ການເລືອກສະຖານທີ່ສ້າງຄອກ

- ຄວນເລືອກສະຖານທີ່ເປັນຜືນທີ່ໂນນ ແລະ ແຫ້ງເພື່ອຮັບປະກັນບໍ່ໃຫ້ນ້ຳຖ້ວມເວລາຝົນຕົກ.
- ຄວນຕັ້ງຄອກແບ້ໄປຕາມທິດຕາເວັນອອກຫາທິດຕາເວັນຕົກ ຫລື ຕັ້ງສະຫລຽງໄປທາງໃຕ້ເລັກນ້ອຍຂຶ້ນກັບທິດທາງຂອງລົມ ເພື່ອໃຫ້ລະບາຍອາກາດໄດ້ດີ.
- ຄອກແບ້ຈະຕ້ອງມີສິ່ງປ້ອງກັນຝົນ, ກັນແສງແດດ (ມີຜ້າກັນແສງ) ຫຼື ມີຕົ້ນໄມ້ຕາມບໍລິເວນຄອກ ແລະ ມີລົມລ່ວງດີ.
- ສະຖານທີ່ຕັ້ງຄອກສັດຕ້ອງຫ່າງໄກຈາກເຮືອນປະມານ 10 - 20 ແມັດ ຢູ່ທາງປາຍລົມ ເພື່ອຮັບປະກັນບໍ່ໃຫ້ກິ່ນເໝັນຜັດໃສ່ຄົນ.

5.1.2 ການສ້າງຄອກ ແລະ ອຸປະກອນກໍ່ສ້າງ

- ອຸປະກອນທີ່ໃຊ້ເຂົ້າໃນການປຸກສ້າງຄອກ ຄວນເປັນວັດຖຸທີ່ຫາໄດ້ງ່າຍ ແລະ ມີຢູ່ໃນທ້ອງຖິ່ນນັ້ນ, ວັດຖຸອາດຈະສ້າງດ້ວຍໄມ້ໄຜ່, ໄມ້ພາງ, ໄມ້ແປຮູບ ຫລື ວັດຖຸທີ່ມີໃນທ້ອງຖິ່ນເຊັ່ນ: ກ້ານຜ້າວ.
- ການປຸກສ້າງຄອກ ຄວນຄຳນຶງເຖິງຄວາມເໝາະສົມກັບດິນຜ້າອາກາດ ແລະ ຮູບແບບການລ້ຽງສັດໃນທ້ອງຖິ່ນນັ້ນ.
- ໃນເຂດແຫ້ງແລ້ງ: ຄວນຍົກຜືນຂຶ້ນສູງເລັກນ້ອຍປະມານ 80 ຫາ 100 ຊັງຕີແມັດ ເພື່ອສະດວກໃນການກວດເອົາຂີ້ແບ້ອອກຈາກຜືນຄອກ.
- ໃນລະດູຝົນເຂດແຄມແມ່ນ້ຳລຳເຊ ມັກມີນ້ຳຖ້ວມທຸກປີ ເພື່ອປັບຕົວຕໍ່ສະພາບການປ່ຽນແປງດິນຜ້າອາກາດ ຄວນຍົກຜືນຄອກຂຶ້ນສູງປະມານ 1.50 ແມັດ ຫາ 2 ແມັດ ຫລື ອີງໃສ່ລະດັບ ນ້ຳຖ້ວມໃນແຕ່ລະປີ ເພື່ອປ້ອງກັນບໍ່ໃຫ້ນ້ຳຖ້ວມໃນເວລາຝົນຕົກ.

- ໃນລະດູຝົນຕົກ ເພື່ອປ້ອງກັນຝົນສາດ ແລະ ລົມພັດແຮງຄວນມີຜ້າກັ້ງກັນຝົນ ແລະ ກັນລົມໂດຍສະເພາະຄອກແບ້ແມ່ທີ່ເກີດລູກໃຫມ່ໆ.
- ຜືນຄອກແບ້ໃຫຍ່ ຄວນມີປ້ອງຫ່າງກັນປະມານ 1,5 ຊັງຕີແມັດ ແລະ ຖ້າແບ້ນ້ອຍ 1,3 ຊັງຕີແມັດ.
- ການອອກແບບຄອກ, ຈັດແບ່ງເນື້ອທີ່ຄອກຕາມປະເພດ, ຈຳນວນ ແລະ ຂະໜາດຂອງແຕ່ລະຄອກຈະຂຶ້ນກັບຈຳນວນແບ້ທີ່ຜະລິດອອກມາໃນແຕ່ລະລຸ້ນ.
- ຖ້າລ້ຽງເພື່ອຜະລິດລູກຄວນແບ່ງຄອກ: ຄອກພໍ່ຜັນ, ຄອກແມ່ທ້ອງວ່າງ, ຄອກແມ່ລູກອ່ອນ, ຄອກຜູ້ລຸ້ນ ແລະ ແມ່ລຸ້ນ.

ຕາຕະລາງທີ 1: ຄວາມຕ້ອງການຜືນທີ່ສ້າງຄອກສຳລັບແບ້ແຕ່ລະລຸ້ນ

ປະເພດແບ້	ຄວາມຕ້ອງການຜືນທີ່, ໂຕ/ຕາແມັດ
ແບ້ນ້ອຍ	0.3
ແບ້ແມ່ທ້ອງວ່າງ	0.5
ແບ້ລຸ້ນ, ແບ້ບ່າວສາວ	0.7
ແບ້ຖືຜາ ແລະ ລ້ຽງລູກ	1.9
ແບ້ພໍ່ຜັນ	2.8

- ແຍກຂັງຕ່າງຫາກ ແລະ ທຳການປິ່ນປົວ.
- ເອົາໃຈໃສ່ໃຫ້ສັດໄດ້ກິນອາຫານ ແລະ ນໍ້າ.

ການປ້ອງກັນ

- ເນື່ອງຈາກເຊື້ອໄວຣັດນີ້ ສາມາດມີຊີວິດຢູ່ໄດ້ຫຼາຍໃນສະເກັດບາດແຜ.
- ການລະບາດຂອງພະຍາດນີ້ໃນຝູງແບ້ທີ່ເຄີຍເປັນມາແລ້ວຍ່ອມເກີດຂຶ້ນໄດ້ອີກແນ່ນອນ.
- ການນຳສັດເຂົ້າມາຕ້ອງຮັບປະກັນແຫຼ່ງ ທີ່ນຳເຂົ້າມາບໍ່ເຄີຍມີປະຫວັດການລະບາດພະຍາດນີ້.
- ມີບ່ອນກັກກັນພະຍາດນີ້ໃນສະຖານທີ່ຕ່າງຫາກຢ່າງໜ້ອຍ 14 ວັນ.
- ສັດທີ່ເປັນພະຍາດນີ້ ເມື່ອຫາຍດີ ອາດສາມາດມີພູມຄຸ້ມກັນໄດ້.
- ອາດສາມາດຕິດຕໍ່ໃສ່ຄົນຜ່ານທາງບາດແຜ (ເຂົ້າຕ່ອມນໍ້າເຫຼືອງ) ສະນັ້ນຄວນໃສ່ຖົງມື ແລະ ລ້າງມືໃຫ້ສະອາດທຸກຄັ້ງທີ່ສຳພັດກັບສັດທີ່ປ່ວຍ.
- ອານາໄມ ແລະ ຂ້າເຊື້ອ ຕາມບໍລິເວນຄອກ.
- ສັກວັກຊີນປ້ອງກັນປາກເປື້ອຍສະເພາະແບ້.

ພະຍາດປາກເປື້ອຍແບ້ ແລະ ຢາປິ່ນປົວ

ຢາປິ່ນປົວ

5.8 ພະຍາດທີ່ມັກເກີດກັບແບ້

ພະຍາດຄວາມຜິດປົກກະຕິຂອງຮ່າງກາຍເຮັດໃຫ້ແບ້ເຈັບ ແລະ ຕາຍ, ພະຍາດບາງຊະນິດຕິດຕໍ່ເຖິງແບ້ຕົວອື່ນໄດ້. ນອກຈາກນີ້ພະຍາດບາງຊະນິດຍັງ ຕິດຕໍ່ໃສ່ຄົນໄດ້ ເຊິ່ງມີຫລາຍສາເຫດເຊັ່ນ:

- ພະຍາດຕິດເຊື້ອ ເກີດຈາກການຕິດເຊື້ອເຊັ່ນ: ເຊື້ອແບກທິເຣັຍ, ເຊື້ອ ໄວຣັດ, ເຊື້ອໂປຣໂຕຊີວ ເປັນຕົ້ນ.
- ພະຍາດບໍ່ຕິດຕໍ່ເຊັ່ນ: ພະຍາດທີ່ເກີດຈາກການຂາດອາຫານ,ພະຍາດ ທີ່ ເກີດຈາກສານພິດ (ກິນຫຍ້າທີ່ສິດຢາຂ້າຫຍ້າ ແລະ ອື່ນໆ) ແລະ ຈາກ ການບາດເຈັບເປັນຕົ້ນ.
- ພະຍາດກາຝາກພາຍໃນແບ້ມີສອງຊະນິດຄື ແມ່ທ້ອງໂຕກົມ ແລະ ແມ່ ທ້ອງໂຕແປທີ່ອາໄສຢູ່ໃນກະເພາະ, ລຳໃສ່ ແລະ ລຳໃສ່ນ້ອຍ. ແມ່ກາຝາກ ຈະຍາດກິນທາດອາຫານຈາກແບ້, ເຮັດໃຫ້ແບ້ຂາດທາດອາຫານ. ທາດ ເບື້ອຂອງແມ່ທ້ອງຈະກໍ່ໃຫ້ເກີດການເຈັບທ້ອງ ແລະ ເຮັດໃຫ້ແບ້ເສຍຊີວິດ ໄດ້ຖ້າມີແມ່ທ້ອງໃນຈຳນວນຫລາຍ.

5.8.1 ພະຍາດປາກເບື້ອແບ້ (contagious ecthyma)

- ເກີດເມັດຕຸ່ມສີແດງທີ່ຮິມສິບ, ຫົວນົມ ແລະ ດັງ ອາດແຜ່ລາມໄປບ່ອນ ອື່ນຢ່າງໄວວາ.
- ເມື່ອຕຸ່ມນີ້ແຕກອອກຈະມີນ້ຳເຫຼືອງ ຫຼື ປົນເລືອດ ສັດຈະເຈັບ ແລະ ກິນ ອາຫານ, ຫຍ້າ ແລະ ນ້ຳດ້ວຍຄວາມລຳບາກ.
- ໄລຍະເວລາ 1-4 ອາທິດ ຫຼັງຈາກນັ້ນຈະແຫ້ງ ແລະ ຕົກເກັດ.
- ສັດຈ່ອຍຜອມ ຖ້າບໍ່ໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ສັດອາດຈະຕາຍໄດ້.

ການປິ່ນປົວ

- ລ້າງບາດແຜດ້ວຍຢາໄຮໂຕຼເປືອກໄຊ ແລ້ວຈຶ່ງໃຊ້ຢາສີມ່ວງ Tetravet Aerosol, Gentian Violet.
- ໃຊ້ທາທີ່ບາດແຜເປັນປະຈຳວັນລະ 2 ຄັ້ງ ຈົນກວ່າຈະຫາຍ.
- ການປິ່ນປົວອາດຈະສົມທົບກັບການສັກຢາຕ້ານເຊື້ອຈະໄດ້ຮັບຜົນໄວຂຶ້ນ.

ຕາຕະລາງທີ 2: ຄວາມຕ້ອງການຂະໜາດຄວາມຍາວຮາງອາຫານ

ລ/ດ	ປະເພດແບ້	ຂະໜາດຄວາມຍາວຮາງ ອາຫານທີ່ຕ້ອງການ
1	ແບ້ແມ່ທ້ອງຫວ່າງ	40 ຊັງຕີແມັດ/ໂຕ
2	ແບ້ແມ່ຖືພາມານ ຫລື ແມ່ລ້ຽງລູກ	60 ຊັງຕີແມັດ/ໂຕ
3	ພໍ່ພັນແບ້	50 ຊັງຕີແມັດ/ໂຕ
4	ແບ້ລຸ້ນປ່າວ ແລະ ສາວ	30 ຊັງຕີແມັດ/ໂຕ
5	ແບ້ນ້ອຍ	10 ຊັງຕີແມັດ/ໂຕ

5.2 ດ້ານອາຫານສັດ

ອາຫານເປັນປັດໃຈຫຼັກ ແລະ ຈຳເປັນຈະຕ້ອງມີການກະກຽມກ່ອນ”ປີນີ້ ປູກຫຍ້າປີໜ້າລ້ຽງສັດ”. ແບ້ເປັນສັດກະເພາະລວມ ຫລື ສັດຄ່ຽວເອື້ອງຄືກັນກັບ ຄວາຍ, ງົວ ແລະ ແກະ. ອາຫານຕົ້ນຕໍຂອງແບ້ກໍຄືຫຍ້າ ຫລື ພືດອາຫານຫຍາບ, ຕົ້ນໄມ້ອາຫານສັດ, ພືດຕະກູນຖົ່ວ, ຕະກູນຫົວ, ພືດທີ່ເປັນເຄືອກ້ຽວ ແລະ ອາຫານປະສົມ (ອາຫານຊຸ່ນ). ແບ້ເປັນສັດທີ່ມັກປົນກິນໃບໄມ້ ທີ່ສາມາດເປັນ ອາຫານຢູ່ຕາມສະພາບເງື່ອນໄຂແຕ່ລະທ້ອງຖິ່ນ.

ຄວາມຕ້ອງການກິນວັດຖຸແຫ້ງ: ແບ້ພັນຊື່ນໃນເຂດຮ້ອນຈະ ກິນວັດຖຸແຫ້ງ 3% ຂອງນ້ຳໜັກຕົວຕໍ່ມື້ ຫຼື ຖ້າເປັນຫຍ້າສິດຈະກິນໄດ້ 10% ຂອງນ້ຳໜັກໂຕຕໍ່ມື້. ແຕ່ໃນທາງປະຕິບັດແລ້ວ ເພິ່ນຄິດໄລ່ເພື່ອການຕົກເຮ່ຍເສຍ ຫາຍ ສະນັ້ນ ຈຶ່ງກຳນົດໃຫ້ກິນ 15% ຂອງນ້ຳໜັກໂຕຕໍ່ວັນຖ້ວາພຽງພໍກັບ ຄວາມຕ້ອງການ.

5.3 ກ້ອນແຮ່ທາດອາຫານເສີມ

ແມ່ນການລວບລວມເອົາບັນດາສ່ວນປະກອບຕ່າງໆທີ່ມີຄຸນຄ່າທາງອາ ຫານສຳລັບສັດຄ່ຽວເອື້ອງ, ຊຶ່ງຊາວກະສິກອນສາມາດຊອກຫາໄດ້ງ່າຍຢູ່ໃນທ້ອງ ຖິ່ນຂອງຕົນເອງມາປະກອບເຂົ້າກັນເຮັດໃຫ້ເປັນກ້ອນແຮ່ທາດອາຫານເສີມແລ້ວ ນຳໄປໃຫ້ສັດເລຍກິນ.

ສາມາດຕອບສະໜອງດ້ານພະລັງງານ, ທາດຊື່ນ ແລະ ແຮ່ທາດຕ່າງໆ ທີ່ ສັດລ້ຽງຕ້ອງການ. ສັດລ້ຽງຄວາຍ, ງົວ ແກະ ແລະ ແບ່ນຳໃຊ້ອາຫານຫຍາບຈຳ ພວກ ຫຍ້າແກ່ ແລະ ເຜືອງ ທີ່ມີຄຸນນະພາບຕໍ່າໂດຍສະເພາະໃນລະດູແລ້ງອາຫານ ສັດຂາດແຄນມາເປັນປະໂຫຍດໃຫ້ແກ່ສັດເອງໄດ້ດີຂຶ້ນ.

ຄຸນປະໂຫຍດ:

- ສັດກິນອາຫານ ແລະ ຫຍ້າໄດ້ດີຂຶ້ນ.
- ອາຫານທີ່ກິນເຂົ້າໄປສາມາດຍ່ອຍໄດ້ດີ ແລະ ນຳໃຊ້ຜົນປະໂຫຍດຕໍ່ຮ່າງ ກາຍສັດເພີ່ມຂຶ້ນ.
- ສັດບໍ່ຈ່ອຍ, ມີສຸຂະພາບສົມບູນ ແລະ ສາມາດສືບພັນໄດ້ດີ.
- ມີຜົນປະໂຫຍດຕໍ່ສັດກຳລັງມີການຈະເລີນເຕີບໂຕ ໂດຍສະເພາະສັດອອກ ນົມໃໝ່ເຮັດໃຫ້ກິນອາຫານໄດ້ດີ, ມີຜູມຕ້ານທານ ແລະ ມີຮ່າງກະດູກທີ່ ແຂງແຮງ.

ການເສີມໃບໝາກມື້ ແລະ ກ້ອນແຮ່ທາດໃຫ້ແບ່

- ສັດທີ່ຊື້ເຂົ້າມາໃໝ່ຕ້ອງມີຄອກກັກຂັງຕ່າງຫາກ ເພື່ອຕິດຕາມສຸຂະພາບ ຢ່າງນ້ອຍ 14 ວັນ ຖ້າບໍ່ມີບັນຫາຍັງຈຶ່ງສັກຢາປ້ອງກັນ ແລ້ວຈຶ່ງປ່ອຍເຂົ້າ ຝູງລວມ.
- ແຍກສັດມີອາການເຈັບໄວ້ຕ່າງຫາກ ແລະ ທຳການປິ່ນປົວໃຫ້ຫາຍຂາດ ແລ້ວຈຶ່ງປ່ອຍເຂົ້າຝູງ.

5.7 ການຮັກສາອະນາໄມປ້ອງກັນພະຍາດ

- ຄອກແບ່ຄວນໃຫ້ແຫ້ງ ແລະ ສະອາດ, ພະຍາຍາມກວາດເອົາຂີ້ແບ່ຢູ່ກ້ອງ ຄອກອອກເປັນປະຈຳຢ່າງໜ້ອຍອາທິດລະເທື່ອ ເພື່ອບໍ່ໃຫ້ຂີ້ແບ່ສະສົມຈົນ ເຮັດໃຫ້ເກີດກິ່ນແອມໂມນິເນຍ, ແຫລ່ງເຊື້ອພະຍາດ ແລະ ອາດຈະ ກາຍເປັນແຫລ່ງເພາະຜັນແມງວັນທີ່ຈະລົບກວນແບ່ໄດ້.
- ຮາງອາຫານ ແລະ ຮາງນ້ຳໃຫ້ໜັ້ນອະນາໄມ ຫລື ລ້າງຢູ່ເລື້ອຍໆ.
- ໃນລະດູແລ້ງອາກາດຮ້ອນອົບເອົ້າ ໃນຄອກແບ່ຄວນເປີດໃຫ້ອາກາດລ່ວງ ດີ ແລະ ໃນຍາມຝົນຕົກກໍຕ້ອງໄດ້ເອົາໃຈໃສ່ປິດຜ້າອ້ອມຄອກເພື່ອບໍ່ໃຫ້ ຝົນສາດເຂົ້າ ແລະ ປ້ອງກັນລົມ.
- ຫລັງຄາຄອກແບ່ຕ້ອງກວດກາເບິ່ງບໍ່ໃຫ້ນ້ຳຝົນຮົ່ວໃສ່ແບ່.

ຕ້ອງເຮັດອະນາໄມຄອກແບ່ອາທິດລະໜຶ່ງຄັ້ງ

- ຖ້າມີເງື່ອນໄຂຄວນໃຫ້ອາຫານປະສົມຈຳພວກສາລີບົດ, ຮຳອ່ອນ, ມັນຕົ້ນແຫ້ງ, ໃບມັນຕົ້ນແຫ້ງປະສົມເກືອ 0,5% ໃຫ້ກິນມື້ໜຶ່ງປະມານ 10-17% ຂອງອາຫານທີ່ໃຫ້ ໃຊ້ເວລາລ້ຽງປະມານ 5 ເດືອນແລ້ວຂາຍອອກ.

ໃຫ້ອາຫານເສີມຍາມສັດເຂົ້າຄອກ

5.6 ການຮັກສາສຸຂະພາບສັດ

ການປ້ອງກັນພະຍາດສັດເປັນວິທີການທີ່ດີທີ່ສຸດ ເພາະວ່າມີການສິ້ນເປືອງລາຍຈ່າຍໜ້ອຍ, ສຸຂະພາບສັດແຂງແຮງ, ໃຫ້ຜົນຜະລິດດີ ແລະ ຂາຍໄດ້ເງິນດີ. ການປ້ອງກັນພະຍາດສາມາດເຮັດໄດ້ຫຼາຍວິທີ:

- ການຊື້ສັດເຂົ້າລ້ຽງໃໝ່ ຕ້ອງໃຫ້ແນ່ໃຈວ່າເປັນເຂດທີ່ປອດພະຍາດຕິດຕໍ່ເຊັ່ນ: ພະຍາດປາກເປື້ອຍແບ້, ປາກເປື້ອຍລົງເລັບ, ພະຍາດ ທ້ອງບົດ, ພະຍາດປອດບວມ ແລະ ພະຍາດເຈັບຕາ.

5.3 ການປູກຜົດອາຫານສັດ ແລະ ຕົ້ນໄມ້ອາຫານສັດ

ແບ້ເປັນສັດທີ່ກິນອາຫານໄດ້ຫຼາຍຮ້ອຍຊະນິດ: ຫຍ້າ, ໃບໄມ້, ເຄືອເຂົ້າ ແລະ ທາດແປ້ງ, ແບ້ຈະກິນຫຍ້າພຽງ 1 ສ່ວນ ແລະ ອີກ 2 ສ່ວນກິນໃບໄມ້ຊະນິດອື່ນໆ. ສະນັ້ນການປູກຜົດອາຫານສັດ ໃຫ້ແບ້ຄວນປູກຫຼາຍຊະນິດ. ບັນດາຫຍ້າ ແລະ ຕົ້ນໄມ້ອາຫານສັດທີ່ນິຍົມປູກລ້ຽງແບ້ມີດັ່ງນີ້:

ຫຍ້າເນເປຍ

ຫຍ້າກິນິສິມ່ວງ

ຖົ່ວສະໄຕໂລ

ໃບແຄຟຮັງ

ຕົ້ນຊາຍັກ

ຕົ້ນມ້

ມັນຕົ້ນ

ຕົ້ນກະຖິນ

5.4 ຂະໜາດຄອກແບບສໍາລັບລ້ຽງແບບຂັງທອມ

ໃນເງື່ອນໄຂຂອງຄອບຄົວຊາວກະສິກອນຊຶ່ງຄອບຄົວໜຶ່ງຈະສາ ມາດລ້ຽງໄດ້ປະມານ 5-10 ໂຕຕໍ່ຄັ້ງ, ຫຼືໜຶ່ງອາດຈະລ້ຽງໄດ້ 2 ຄັ້ງ, ແຕ່ການລ້ຽງແບບໃນຮູບແບບນີ້ຈະຕ້ອງກະກຽມອາຫານໃຫ້ພຽງພໍ ໂດຍສະ ເພາະໃນຍາມແລ້ງ.

- ຂະໜາດຄອກຄອກກວ່າງປະມານ 8-12 ຕາແມັດ, ສູງຈາກພື້ນດິນປະມານ 80-100 ຊັງຕີແມັດ, ພື້ນຄອກປູດ້ວຍໄມ້ກີມ, ໄມ້ແປ້ນ ຫຼື ໄມ້ດົ້ວ ແລະ ຈົ່ງວ່າງເພື່ອໃຫ້ຂີ້ແບ່ງລອດລົງພື້ນໄດ້.

- ທາງຂ້າງມີຮາງສໍາລັບໃສ່ຫຍ້າ (ຕັດຫຍ້າໃຫ້ກົນ) ຫຼື ສໍາລັບໃສ່ອາຫານເສີມອື່ນໆ ແລະ ອີກດ້ານໜຶ່ງສໍາລັບໃສ່ນໍ້າ.
- ມີກ້ອນແຮ່ທາດ ຫຼື ອາດໃຊ້ກະບອກໄມ້ໄຜ່ໃສ່ເກືອ, ເຈາະຮູດ້ານລຸ່ມແຂວນໄວ້ໃນຄອກເພື່ອໃຫ້ສັດເລຍ.
- ຫຼັງຄາມຸງດ້ວຍຫຍ້າຄາ ຫຼື ສັງກະສີຍິ່ງດີ, ຝາແອ້ມດ້ວຍແຕະ, ໄມ້ແປ້ນ, ໄມ້ດົ້ວ ແຕ່ຮັບປະກັນໃຫ້ມີອາກາດໂລງດີ.

5.5 ວິທີການລ້ຽງ

- ຕ້ອງມີເນື້ອທີ່ປູກຫຍ້າ 4,000 ຕາແມັດ, ໃນນັ້ນປູກຫຍ້າເນເປຍ 3,200 ຕາແມັດ ແລະ ປູກຖົ່ວສະໄຕໂລ 800 ຕາແມັດ.
- ຕາມແລວຮົ່ວປູກຕົ້ນໄມ້ອາຫານສັດປະເພດຕ່າງໆທີ່ມີໃນທ້ອງຖິ່ນ ຈະສາມາດລ້ຽງໄດ້ປະມານ 20 ໂຕ/ປີ, ປີໜຶ່ງຈະລ້ຽງແບ່ໄດ້ 2 ຊຸດໆລະ 10 ໂຕ ໃຊ້ເວລາລ້ຽງ 5 ເດືອນແລ້ວຂາຍອອກ.
- ປູກຕົ້ນແຄ ຫຼື ຕົ້ນກະຖິນລຽບຮົ່ວ ເພື່ອເປັນອາຫານສັດ ແລະ ຮົ່ວຊີວະພາບ.
- ຂັງຕະຫລອດ ແລະ ປ່ອຍລົງບໍລິເວນຈໍາກັດມື້ລະ 1 ຄັ້ງໆລະປະມານ 1-2 ຊົ່ວໂມງ.
- ຖ້າມີແປ້ຜູ້ ແລະ ແມກໍ່ຄວນແຍກຕ່າງຫາກຈະເປັນການດີ, ອາດແບ່ງເປັນ 2 ລື້ອກໆ 5 ໂຕ ແລະ ຊັງນໍ້າໜັກ.
- ແບ່ຕ້ອງຊື່ມາຈາກແຫຼ່ງທີ່ມີຄວາມເຊື່ອຖືໄດ້, ບໍ່ມີປະຫວັດການຕິດເຊື້ອພະຍາດ.
- ສັກຢາປ້ອງກັນປາກເປື້ອຍລົງເລັບ, ຂ້າແມ່ທ້ອງໂຕກົມ, ມີນໍ້າສະອາດໃຫ້ກົນຕະລອດເວລາ, ຕັດຫຍ້າໃຫ້ກົນເຊົ້າ ແລະ ແລງ, ໃຫ້ກົນຕາມໃຈມັກ.
- ມີກ້ອນແຮ່ທາດ ແລະ ເກືອ ໃຫ້ກົນເປັນປະຈໍາທຸກວັນ.
- ໃຫ້ໃບໄມ້ເສີມອີກມື້ລະຄັ້ງໂດຍສະເພາະໃນຍາມແລ້ງ.